

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Visata sudaryta iš knygų

Vasario 20–23 dienomis Vilniuje vyko jau 15-oji Vilniaus knygų mugė. Šįkart jos dėmesys buvo skirtas laiko patikrintoms knygoms ir Kristijono Donelaičio 300-ųjų gimimo metinių bei garsiosios jo epinės poemos „Metai“ paminėjimui. Internetu buvo galima susipažinti su žinomų žmonių kultūrinių knygų sąrašais ir pasiklausyti penkias valandas trukusių „Metų“ skaitymų.

Kadangi esu knygų žmogus, kalbėti apie knygas ne tik kad niekada nenusibosta, bet ir atrodo prasminga. Juolab kad knygų pasaulis toks įvairus ir pilnas paradokso, netikėtumų. J. L. Borgesas, vaizduodamas visatą kaip biblioteką, žinojo, ką daro: knyga sutalpina savyje kelias dimensijas, paprasčiau tariant, laikas ir erdvė joje paklūsta ne tik fizikos, bet ir metafizikos dėsniams. Nuostabu ir tai, kad atskleidama keisčiausių ir efemeriškesnių vaizduotės pasaulių spalvas ir vizijas, knyga alsuoja ir paprasčiausiu, pilniausiu, gražiausiu žmogiškumu, nuo kurio ji negali niekur pabėgti, nes kitaip didžiajai daliai skaitytojų, kurie visgi yra žmonės, o ne kitų pasaulių būtybės, bus nereikalinga.

Štai todėl pririekia šios frazės – „laiko patikrintos knygos“. Šių knygų *topus* sudaro laikas: ir nebūtinai į juos pakliūs tie knygų dešimtukai, kurie išdidžiai puikuojasi knygynų vitrinose, kurie renkami skaitytojų ar netgi kritikų. Juk kritikai irgi žmonės – turi savo simpatijas ir antipatijas, kurios, būdamos giliai žmogiškos, paprastai yra neįveikiamos. Štai todėl verta rinktis knygas, patikrintas laiko – ir geriausias nuo kokio XVI amžiaus, nuo J. Miltono ir W. Shakespeare. Jų jau nebeįveiks niekas – nebent tas žmogaus civilizacijos bruožas, kai skaityti ir suprasti, ką skaitai, darosi per sunku, o kai per sunku, tada renkama lengvesnė kelią – neskaityti, perdirbti tai į lengvesnės formos, labiau pritaikomą produktą.

Tokių produktų pilna šių laikų knygų mugėse. Atminty iki šiol gyvas vaizdelis iš 2002 Frankfurto knygų mugės, kai paskui Dieterį Bohleną (buvusį grupės „Modern Talking“ lyderį) nulėkė didžiausia žurnalistų minia su kameromis ir mikrofonais: Bohlenas pristatinėjo knygą, kurią buvo parašęs. Veikiausiai šiandien jau nei įdomu, nei svarbu, apie ką ir tuo labiau – kaip. Prieš gerus penkerius metus Vilniaus knygų mugėje prie J. Irwingo, pasirašinėjusio autografus, nutįso baisiausia eilė, šturpindama visus sveiko proto žmones: šturpino ir pats romano storis, ir kaina, o ir niūrus (gal – atsainus?) literatūros žvaigždės veidas. Įdomu, ar kas nors tą baisingą Irwingo plytą perskaitė? Ar užteko tik autografo ir pasišildymo šaltoje žvaigždės šviesoje?

Mėgstu tuos rašytojus, prie kurių nebereikia grūstis autografo. Kuriems neberūpi skaitytojų nuomonė ir knygų dešimtukai. Mėgstu senas knygas, kurios daugeliu atveju naujesnės už naujausius romanus. Ir senų (skaitytų) knygų knygynuose, kurių Vilniuje jau yra ne vienas ir ne du (tuo labai džiaugiuosi, ir, regis, ne tik viena aš, nes tokių knygynų klientūros vis gausėja), jaučiuosi kaip Borgeso bibliotekoje. Tik tokiuose knygynuose daug jaučiau. Jie pilni būtojo laiko šilumos ir nuolatinio *déja vu*.

Man netgi atrodo, kad knyga galėtų įkūnyti Fausto troškimą – „sustok, akimirka žavinga“. Laikas juk iš tiesų trumpam sustoja, kai įsitrauki į paslaptinę knygos erdvėlaikį. O kai kurie knygose ir lieka gyventi amžinai – tokie, kaip Servanteso Don Kichotas.

Renata Šerelytė

OVIDIJAUS ŠEŠĖLIUI

*Žinau aš tavo dalią rūsčią,
Nelauktą kryžių, širdžiai duotą,
Ir kaip širdy paliko tuščia,
Kaip daug nykių sapnų sapnuota...*

*Nors svetimoj šaly niekinga
Lemtis kasdien tave sekiojo,
Bet tavo lyra pranašinga
Pasauliui dar skambiau giedojo...*

*Ir, baigęs savo žemės vargą
Prie Juodmarių uolėtų šlaitų,
Kaip Romos, taip ir Tomų vardą
Į amžių knygą įrašė tu...*

*Galybė cezarių praeina
Ir kapitolijų didybė,
O tu kančios ir meilės dainą
Dainuosi visą amžinybę!*

Jurgis Baltrušaitis

Iš rusų k. vertė Linas Broga

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2014 metams suteikė 24 000 Lt paramą šeštadieniui „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuvių puoselėjimas pasaulyje“

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Visata sudaryta iš knygų • **2-as psl. Antanas Balašaitis.** Pedagogo, kalbininko ir visuomenininko Juozo Masilionio sukaktis • **3-as psl. Antanas Čerpė.** 15-oji Vilniaus knygų mugė: laiko patikrintos knygos • **5-as psl. „Vaizduotė – kaip stichinė nelaimė“.** Renatą Šerelytę kalbina Aldona Žemaitytė • **6-as psl. Algis Vaškevičius.** Baigti rekonstruoti Užutrakio dvaro rūmai vilioja lankytojus • **7-as psl. S. Abromavičius.** Naujas Vytauto Didžiojo universiteto garbės daktaras • **8-as psl. Kultūros kronika**

Kitame numeryje: Maironis apie K. Donelaitį • „Draugo“ skaitytojų kūryba

Pedagogo, kalbininko ir visuomenininko J. Masilionio sukaktis

Antanas Balašaitis

Prabėgo jau 20 metų nuo pažinties su čikagiškiu mokytoju Juozu Masilioniu. 1994 m. kovo mėnesį Mokslo ir enciklopedijų leidyklos pasiūstas atvykau į Čikagą rinkti duomenų žinynei „JAV lietuviai“ (du jo tomai buvo išleisti 1998 ir 2002 m. Vilniuje). Visą pusmetį dirbau Jaunimo centre. Ten susipažinau ir bendravau su daugeliu žmonių, likimo išblokštų iš Tėvynės, bet niekada jos nepamiršusių ir visą laiką jai dirbusių. Vienas iš jų pagal specialybę man artimas buvo mokytojas Juozas Masilionis. Jis visokeriopai globojo ir vedžiojo po įvairius renginius „Seklyčioje“, „Draugo“ gegužines. Man, ilgus metus dirbusiam prie didžiojo „Lietuvių kalbos žodyno“, buvo malonu sutikti jo talkininką pedagogą žemaitį Igną Serapiną. Buvau supažindintas su istoriku Jonu Dainausku, pristatė ekonomistą Joną Saką, parengusį tarpukario Lietuvos Seimo posėdžių protokolų leidimą (18 knygų). Pasakojo apie Dainavos stovykloje vykstančias mokytojų studijų savaites. Vaikščiojome po Šv. Kazimiero ir Tautines lietuvių kapines. Gėrėjomės tuo Amerikos lietuvių paneonu, kur kuklūs kryžiai ir meniški paminklai ženklino mūsų išeivių amžinojo poilsio vietą (kapinės įsteigtos 1903 m.). Vertindamas nuoširdų bendravimą kaip padėką noriu priminti šio iškilus pedagogo gyvenimą ir darbus.

Svarbiausi biografijos duomenys

Panevėžio apskritys Subačiaus valsčiaus ūkininkų sūnus Juozas Masilionis gimė 1904 m. kovo 4 d., augo Vareikių kaime. Turėjo vyresnę seserį Eleną ir jaunesnį brolių Povilą. Baigęs Bigailių pradinę mokyklą, mokėsi Panevėžio berniukų gimnazijoje. Buvo ateitininkas, literatūros mokytojo rašytojo kunigo Julijono Lindės-Dobilo (1892–1934) globojamos Meno kuopos pirmininkas. 1935–1939 m. studijavo lituanistiką ir pedagogiką Kaune, Vytauto Didžiojo universitete, priklausė ateitininkų meno draugijai „Šatrija“, kuriai vadovavo profesorius Juozas Eretas (1896–1984), dėstęs visuotinę literatūrą. 1938 m. gegužės mėn. išlaikė baigiamuosius egzaminus. Karinę tarnybą atliko Karo mokykloje, 1939 m. žygiavo į atgautą Vilnių kaip leitenantas ir pulko vado adjutantas. Paleistas į atsargą, nuo lapkričio mėn. buvo paskirtas mokytojauti į Jonišio gimnaziją. Čia parašė diplominį darbą „J. Lindės-Dobilo kūryba jo paties filosofijos šviesoje.“ Jį apgynė 1940 m. birželį jau į Vilniaus universitetą iš Kauno perkeltame Humanitarinių mokslų fakultete.

1944 m. vasarą artinantis frontui ir iš Rytų grįžtantiems okupantams, įstojo į Žemaičių pulką. Po trumpų nelygių kautynių teko trauktis. Su karo pabėgėliais pėsčiomis perėjo Rytprūsius, o vėliau traukiniu pasiekė Drezdeną. Karo metu dirbo viename fabrike. Įsikūrus pabėgėlių stovykloms ir suorganizavus lietuviškas

Pranė ir Juozas Masilioniai

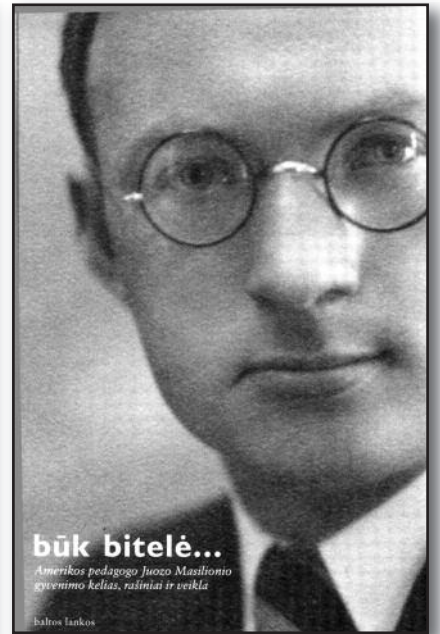
gimnazijas, nuo 1945 m. mokytojavo Rėgensburgo (Regensburg), o stovyklą perkėlus – Šeinfeldo (Scheinfeld) gimnazijoje.

Prasidėjus emigracijai iš Vokietijos, prisiminė turis giminių Amerikoje ir 1949 m. gegužės 5 d. atvyko į Čikagą. Kaip ir kitiems naujiesiems imigrantams, čia jam iš pradžių teko pelnytis duoną iš sunkaus fizinio darbo. Vėliau dirbo dienraščio „Draugas“ spaustuvėje ir redakcijoje. 1952 m. buvo pakviestas mokytojauti į Čikagos aukštesniąją lituanistinę mokyklą (30 metų buvo jos direktorius). Kartu nuo 1979 m. dėstė lietuvių kalbą ir Čikagos Pedagoginiame lituanistikos institute. 24 metus vadovavo mokytojų studijų savaitėms Dainavoje. Dalyvavo Čikagos apygardos ir JAV Lietuvių Bendruomenės Švietimo tarybos, Lietuvių istorijos, Amerikos lietuvių mokytojų, Filatelistų draugijų veikloje. Po darbų pailsėdavo tvarkydamas pašto ženklų rinkinius (paliko didelę kolekciją). Mirė 2000 m. gruodžio 16 dieną. Palaidotas Čikagoje, Šv. Kazimiero kapinėse.

Giliai į širdį įsmigę žodžiai

Rašinyje apie savo gimnaziją knygoje „Panevėžys“ (1963 m.) Juozas Masilionis prisimena jos direktoriaus, žinomo gamtininko ir tautotyryninko Jurgio Elisono (1889–1946) atsiveikimo priesakus jau universitetą baigusiems savo auklėtiniais, aplančiusiems jį 1940 m. birželį: „Susirinkom gimnazijos raštinėje tada, kai gatvėmis važiavo sovietų tankai. Atėjo eilė direktoriui atsakyti į mūsų sveikinimo žodį. Pažvelgė jis į mus, susimąstė. Tyla ištyso iki neįjaukumo, bet direktorius vis tylėjo. Ir pajutom staiga, jog tyla irgi iškalbinga, tyla pasako tai, ko žodžiais negalima pasakyti. Pagaliau direktorius prabilo: „Vyrų, kalbėjau aš jums visą gimnazijos laiką, ir jūs žinot, ką aš noriu jums pasakyti. Eikit ir tik atsimeikit, jog esate lietuviai, ir visados elkitės taip, lyg nuo jūsų vieno priklausytų Lietuvos likimas.“ Okupantų tankams pasirodžius Tėvynėje, pradėdami savarankišką darbą pasakyti žodžiai, be abejo, turėjo giliai įsmigti į širdis ir į protą.

Peržvelgus visą Juozo Masilionio veiklą pabėgėlių stovyklose, o vėliau ir gyvenant Čikagoje, matyti, kad šiuo pries-

aku jis nuosekliai vadovavosi – dirbo tai, ko labiausiai Lietuvai reikėjo, ir savo mokinius ragino visur ir visada būti lietuviais. Buvusią savo paties mokyklą, dabartinę Panevėžio Juozo Balčikonio gimnaziją, galėjo aplankyti tik po daugelio metų – 1989 m. liepos mėnesį.

Visada ėmėsi būtiniausių darbų

Susidarius didesniems pabėgėlių telkiniams Jungtinėse Amerikos Valstijose, kūrėsi šeštadieninės lietuviškos mokyklos. Mokytojai, kaip ir visi naujieji imigrantai, duoną pelnėsi dirbdami įvairius darbus, net ir naktinius. Būdamas ištikimas pedagogo pašaukimui, ir Juozas Masilionis kurį laiką, tik grįžęs iš naktinės pamainos, persirengdavo ir skubėdavo į mokyklą. Čikagos lituanistinei mokyklai šio idealisto paaukota beveik šešiasdešimtys metų šeštadieniai. Į draugo klausimą: „Masilioni, ar tau nenusibodo ta mokykla? Dabar, kai jau pensininkas, kai turi laiko, pasižvalgyk po pasaulį, pasidžiauk gyvenimu“, atsakė: „Nenusibodo ir nenusibos. Jei užsidarytų visos lietuviškos mokyklos, bet būtų mokinių, norinčių mokytis lietuvių kalbos, aš juos vienas mokyčiau, nors man už tai nė cento niekas neduotų“ (iš Pranės Masilionienės prisiminimų).

Kai pabėgėlių gimnazijose nebuvo literatūros vadovėlių, Šeinfeldė jis parengė trijų dalių „Lietuvių literatūros istoriją“. Rengė vadovėlius,

įvairias mokymo knygas ir mokytojaudamas Čikagoje. Pritrūkus sintaksės vadovėlio, kaip ilgametis jos dėstytojas su kolegomis susitarė parengti naujesnį. Du talkininkai atsisakė ir „Lietuvių kalbos sintaksę“ (1985 m.) parengė vienas. Kai pedagogės Alicijos Rugytės ir istoriko Jono Dainausko rūpesčiu 1983 m. buvo išleisti pirmojo lietuvių laikraščio „Aušros“ komplektai (2 knygos), jis prisiėmė pareigą surinkti ir „Varpo“ numerius. Po kruopščiai parengiamųjų darbų, ilgo susirašinėjimo ieškant sveikų egzempliorių, šimtmečio jubiliejui 1989 m. buvo išleistas „Varpo“ komplektas (5 knygos). Kaip gražiai šis jubiliejinis leidinys dera prie Broniaus Kviklio „Mūsų Lietuvos“ 4 tomų (1964–1968 m.), „Lietuvos bažnyčių“ 6 tomų (1980–1987 m.). Taip Juozas Masilionis prisidėjo prie „Lietuvių enciklopedijos“ redaktoriaus Vaclovo Biržiškos dar 1953 m. iškeltos viltinios minties Amerikoje parengtus leidinius padovanoti išsilaisvinusiai Tėvynei. „Varpo“, „Aušros“ komplektais kartu su minėta enciklopedija (37 tomų) ir lietuvių išeivių kūrybos knygomis dabar džiaugiasi daugelis Lietuvos bibliotekų. Atkūrus nepriklausomybę, didžiulės knygų siuntos organizuotai ir privačiai iš Amerikos plaukė į Lietuvos nacionalinę Martyno Mažvydo biblioteką, o iš jos buvo dalijamos ir rajonų bibliotekoms (čia prisimintina prof. Jono Račkausko iniciatyva ir nuopelnai).

Nukelta į 8 psl.

Mokslo metų pradžia Pedagoginiame lituanistikos institute 1996 m. rugsėjo 7 d. Iš kairės sėdi: Pranė Masilionienė, Juozas Vasiukevičius, Antanina Vasiukevičienė, Juozas Masilionis. Stovi: Dalia Šataitė, Milda Šatienė, Stasė Petersonienė, Ričardas Petersonas, Jonas Plačas

15-oji Vilniaus knygų mugė: laiko patikrintos knygos

Antanas Čerpė

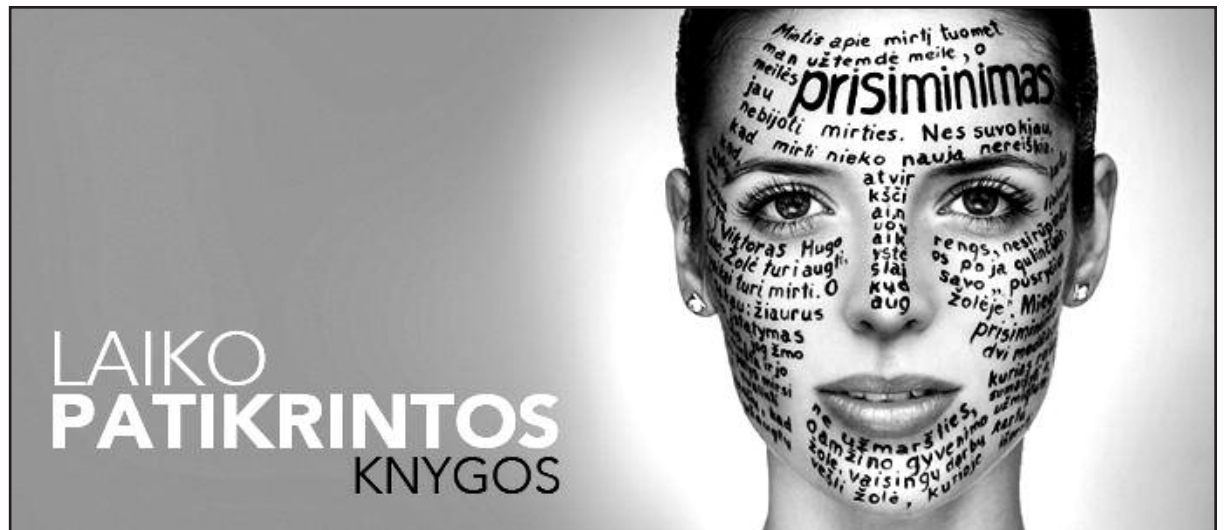
Rašyti apie Vilniaus knygų mugę apskritai, aprėpiant visų keturių dienų renginius – sunkiai įveikiamas uždavinys. Kita vertus, vargu ar toji sausa ir objektyvi informacija būtų kam nors įdomi. Įdomiausi visada išlieka asmeniniai potyriai, individualus išgyvenimas, nes juk ir pačios knygos – tokios pat įvairios, kaip žmonės. Taigi susakant tai, kas objektyvu, užteks paminėti, kad ir kaip kasmet, buvo išdalintos premijos (Patriotų, Kūrybiškiausios knygos, Metų knygos, Gražiausių knygų), veikė Knygos kino salė, kurioje vyko susitikimai su filmų ir knygų, pagal kurias pastatyti filmai, autoriais, kvietė parodos ir koncertai, kūrybinė studija „Tu gali sukurti knygą“, Bukinistų pasažas, renginiai visai šeimai.

Subjektyvioji informacija – tolesniuose skyriuose. Tai renginiai, kuriuose teko apsilankyti ir išgirsti visas kalbas savo ausimis ir išvysti pokalbių dalyvius savo akimis. Tai, pasak vienos mugės dalyvės, ir yra tai, dėl ko verta keliauti į Knygų mugę. Ir nors šioje Knygų mugėje ypatingų užsienio žvaigždžių nebuvo, tačiau dalyvių iš kitų šalių sąrašas – netrumpas, o ir susitikimų su lietuvių autoriais leidyklos nepašykštėjo.

JUOKINGA, NES GRAUDU

Penktadienio popietę vyko Paulinos Eglės Pukytės knygos „Bedalis ir labdarys“ (leidykla „Apostrofa“) pristatymas, kuriame dalyvavo knygos autorė, rašytojas ir režisierius Alvydas Šlepikas, menotyrininkė ir poetė Laima Kreivytė, o taipgi savo žodį tarė ir nenustygstantis Virginijus Gasiliūnas, darbščioji literatūros bitė (šiųmetės Vytauto Kubiliaus premijos laureatas), prisipažinęs, kad jau nuo seno esąs šmaikščių Pukytės tekstų gerbėjas ir kad šios autorės tekstus turėtų perskaityti kiekvienas save gerbiantis humanitaras.

Pukytės knyga iš tiesų savita. Veikiausiai to-

dėl, kad autorė – ne tik rašytoja, bet ir šiuolaikinio meno atstovė, kurianti performansus ir videomeną. Todėl šioje knygoje yra ne tik įvairių tekstų (eilėraščių, dialogų ir monologų, primenančių S. Becketto absurdo teatrą, aliuzijų į didžiuosius antikos epus – „Odisėją“ ir „Iliadą“), bet ir savotiškų iliustracijų. Tai užrašų knygutės puslapiai su ranka nubraižytais planais, kaip surasti tam tikrą objektą, įrašai, užrašai, pastabos, lipnios juostelės gabaliukas ir pan.

Na, o knygos tema – kultūrinis nesusišnekėjimas, sukuriantis absurdiškas situacijas. Autorė primygtinai prašė nevartoti žodžio „emigracija“, bet, ko gero, jis šiai knygai ir nelabai reikalingas: rašoma ne tiek apie lietuvius emigrantus Londone, kiek apie absurdiškos jausenos, susvetimėjimo, nesikalbėjimo atvejus. Alvydas Šlepikas, labai išraiškiai perskaitęs tekstą (į Londoną atskridusio lietuvių pokalbį telefonu – kaip nusileido, kaip eina terminalu, kaip jį veža autobusu, autobusas krato ir supa), vėliau teigė, kad nors Paulina ir juokauja, bet kartais jau ir nejuokinga, o netgi kažkokia apokalipsės nuojauta apima ir darosi baisu. Tiesą pasakius, autorė, gyvendama Jungtinėje Karalystėje ir dirbdama teisme vertėja, tokių situacijų – lyg ir juokingų, bet kažkokių kraupių – prisiklausė ir prisiziūrėjo užtektinai. Tą liudija ir tekstas „Kepurytė“, kuriame narpliojamas lyg ir kriminalinis įvykis, bet jis pavirsta kažkokiu egzistenciniu pokštu.

„Bedalis ir labdarys“ – trečioji Pukytės knyga. Prieš tai išėjo kitos dvi – „Jų papročiai“ ir „Netikras zuikis“. Beje, pastaroji pakliuvo į kūrybiškiausių knygų sąrašus ir į Metų knygos prozos kategoriją. „Bedalis ir labdarys“ – irgi. Esu tikras, kad pelnytai. Autorė, sakydama, kad jos kūrybos gerbėjai jos knygas vartoja kaip validolį (toks vaistas nervams nuraminti), neklydo. Toks šmaikštus, kandus, iš kultūrinių stereotipų pasišaipantis stilius gal ir ne kiekvienam gali patikti, bet ištikimų gerbėjų ratą Paulina tikrai turi. Ir jie kantriai laukia naujų jos tekstų.

KONSERVATORIŠKA VIRTUVĖ

Kitas įdomus vakarinis mugės renginys – „Konservatizmo istorija Lietuvoje“, kurios metu buvo pristatyta konservatorių partijos istorija „Su Lietuva“ (sudarytojas – Arvydas Anušauskas, leidykla „Aukso žuvis“), o politikams užduoti kartūs, rūgštūs ir saldūs klausimai. Diskusiją vedė žurnalistas Andrius Užkalnis, dalyvavo Andrius Kubilius, Arvydas Anušauskas ir Emanuelis Zingeris.

Šnekėta ne tik apie politiką, bet ir apie knygas, kultūrą ir stereotipus. Štai Emanuelis Zingeris, pagal išsilavinimą – humanitaras, filologas, – taikliai pasakė: visiems tiems, kurie sako man, kad politika – nešvarus reikalas, ko tu į ją lendi, geriau užsiimk poezija, aš atsakau, kad laisva vieta tuščia nebūna, ir jeigu tu jos neužimsi, atsiras tokių, kurie ją užims ir iškraustys tavo kišenes. Juk ir chirurgo darbas nėra iš maloniųjų, tiek visokios bjaurasties – galima chirurgui pasiūlyti pinti krepšius, bet kas tada išpjaus tamstoms, pavyzdžiui, apendicitą?..

Ne tik vedėjas buvo žaismingas, bet ir politikai nuo jo neatsiliko: į rūgščius ir kitokio skonio klausimus atsakinėjo šmaikščiai, su saikinga ironija. Štai Andriaus Kubiliaus žodžiai: vidutiniam Lietuvos žmogui paprastai rūpi du politiniai klausimai:

kas dėl visko kaltas ir ką daryti? Kai žinai atsakymą bent į pirmąjį, tai kur kas lengviau. O atsakymas į pirmąjį klausimą paprastai būna toks: dėl visko kaltas Kubilius. Va, žinai tai, ir jau lengviau.

Būta ir rimtų šnekų – ką žmogui reiškia laisvė, kaip totalitarinė sistema baimės pagalba stengiasi pavergti žmogų ir kaip šitas „dirbtinis teatriukas“ sugriūva, kai žmonėms atsibosta bijoti (kaip pavyzdys buvo pasitelktas Ukrainos Maidano pavyzdys: žmonėms taip nusibodo toji sistema, kad jie nebijoję net mirti). Šnekėta ir apie pačią konservatorių partiją – kokia ji, kokiomis vertybėmis vadovaujasi, koks jaunimas į ją ateina, ką reiškia būti konservatoriumi. Tai, kad partijos renginys ne tik rado vietą Knygų mugėje, bet ir atrodė natūraliai iš jos išaugęs, pritapęs, liudija, kad viena iš partijos vertybių – žmogaus išsilavinimas, knygų aplinka.

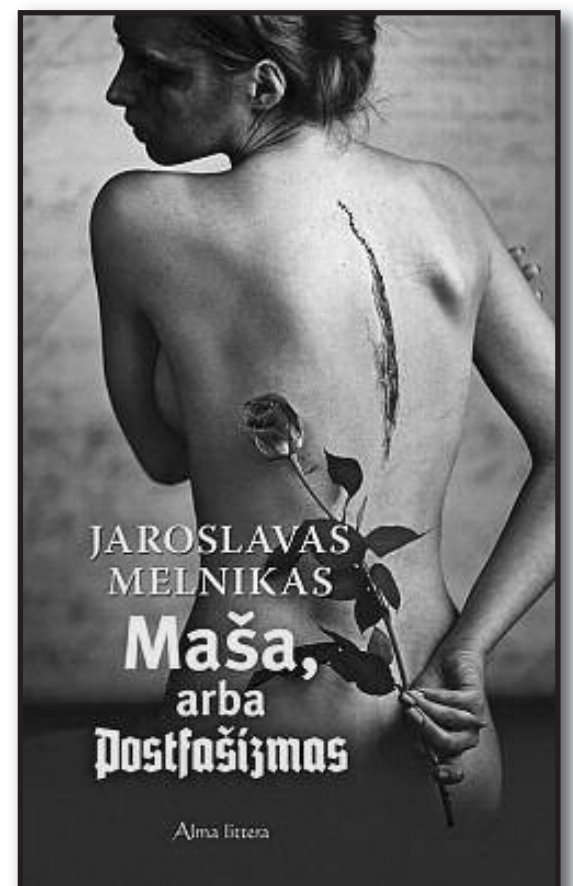
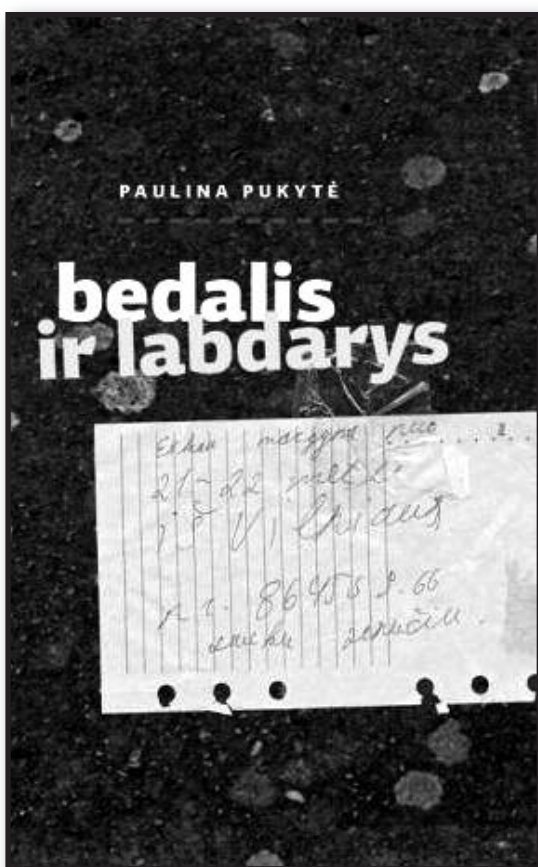
Ką jau čia bepridėsi – partijos garbės pirmininkas Vytautas Landsbergis ne tik kad kiekvienoje mugėje dalyvauja, bet ir ne po vieną knygą mugėi parašo. Taip įvyko ir šiomet.

FANTASTIKA AR REALYBĖ?

Vienas iš šeštadieninės popietės renginių – Jaroslavo Melniko romano „Maša, arba postfašizmas“ pristatymas. Perpildytoje salėje (autorius dėl to nemėnka nustebo, nes manė, kad yra nežymus rašytojas ir salė jam skirta per didelė) šokėja kūno spalvos triko įkūnijo pagrindinę romano heroją – gyvulių laikytą Mašą, kuri ilgainiui tampa sąmoninga, protaujanti būtybe, moterimi.

Kalbant apie romaną, ne sykį nuskambėjo žodis „žiaurus“, ir sietinas jis buvo su romane vaizduojamu postfašizmu. Rytis Zemkauskas, žurnalistas ir laidų vedėjas, teigė, kad fašizmas nėra nutolusi sąvoka – fašistai sėdi ir prie šio stalo, ir šioje salėje, nes fašizmas – kito žmogaus niekinimas, jo žė-

Nukelta į 4 psl.

15-oji Vilniaus knygų mugė: laiko patikrintos knygos

Atkelta iš 3 psl.

Patriotų ir Jurgos Ivanauskaitės premijų laimėtoja Agnė Žagrakalytė

minimas – yra tamsioji žmogaus dvasios pusė, ir jokios demokratijos uždangos jo nepaslėps. Jis kartojasi ir yra kartojamas, tik kitokiais pavadais ir kitokiais žodžiais, anot C. Jungo, naujieji fašistai bus pavadinti antifašistais.

Nors autorius buvo ištaręs žodį „mistika“ ir bandė ieškoti mistinių dalykų, Alvydas Šlepikas, aktorius, režisierius ir rašytojas, šio romano mistiniu nevadino – sakė, kad jis yra tiesiog fantastinis ir susiejo jį su kadaise skandalingai išgarsėjusiu čekų rašytoju Karelo Čapeko romanu „Karas su salamandromis“, išžiūrėjo struktūrinių ir formos panašumų ir su Harry Harrisono romanais. Literatūrologė Audinga Peluritytė – Tikuišienė siejo romano temas su žmogaus kūno semantika, vėliau šią temą pratęsė ir pats autorius: kas yra žmogus, kas yra kūnas, kas yra jo dvasia, jo siela, kaip ji atbunda kūne, paversdama žmogų mąstančia būtybe ir atitindama jį nuo gyvulio.

Romanas vėlgė kai kuriais aspektais glaudžiai sietinas su Ukrainos įvykiais: jis pripažintas Ukrainos Metų knyga ir išverstas į ukrainiečių kalbą (beje, pats autorius gimęs Lvove), Jaroslavas Melnikas aktyviai lankėsi Maidane, pirmasis į Lietuvą gydyti atvežtas Maidano dalyvis – jo bendrapavardis. „O štai dabar, prieš renginį, – sakė rašytojas, – man paskambino ir pasakė, kad Janukovyčius atsistatydino. Na, ar ne mistiški sutapimai?“

Mistiški ar ne mistiški, tačiau romanas, sulaukęs ir kritiškų, ir palankių recenzijų, kuria intrišką ir kelia klausimą, kas gi esame mes, žmonės,

Diskusija „Emigracija ir naujos galimybės: pozityvus žvilgsnis“. Iš kairės: Gintautas Mažeikis, Dalia Staponkutė, Eglė Paulina Pukytė, Lauras Bielinis, Rita Valiukonytė

kuo mes tikime.

Autorius teigė besąs optimistas ir tikis, kad gėris nugalės. Regis, tuo patikėjo ir skaitytojai, besiskirstantys iš salės.

Tokie pabiri mano išpūdžiai iš šiųmetinės Knygų mugės, kuri dėmesį skyrė klasikai – laiko patikrintoms knygoms.

Kai kurios salės buvo ne tik pilnos, bet ir perpildytos, ypač šeštadienį, todėl tikra atgaiva buvo kuklūs knygų pristatymai, kai salėje galėjai ne tik laisvai atsisėsti, bet ir atsikvėpti.

Prie pat įėjimo pasitikdavo „Svajonių knygos“ – rožinis meilės romanų forpostas. Leidyklų stenduose autorių laukė jaukūs kresliukai ir staliukai autografams dalinti. Na, o nuo knygų, žinia, sukosi galva. Grožinė, mokslinė, populiarioji, klasikinė ir kt., ir kt.

Išskirčiau ir akademinį leidyklų salę, kur buvo mažiau šurmilio, bet įdomių knygų – ne ką mažiau. Štai Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto stende – puikių lietuviškos klasikos knygų tomai su kompaktinėmis plokštelėmis, kuriose įskaityti A. Baranausko, K. Donelaičio, S. Gedos ir kitų poetų tekstai. O man pavyko nusipirkti „XX amžiaus literatūros teorijas“ – I ir II tomą. Sakė, paskutiniai. Daugiau nebėr, išpirko. Štai kaip žmonės domisi hermeneutika ir psichanalize.

Pralėkdamas vis nugirsdavau kokią įdomią nuotrūpą, nuogirdą, gandą – tai iš Rašytojų kampo, kur įsikūrusi

Lietuvos televizija filmavo, ką sugebėjo ir norėjo aprėpti, tai iš Forumo, kuriame vyko pokalbiai ir diskusijos, tai iš kavinės, kur nesibaigė eilės norinčių užkasti, išgerti kavos, vyno ar ko stiprėliau. Ir, žinoma, atrodo, kad sutikai bene visus draugus ir pažįstamus – ne tik iš Vilniaus, bet ir iš kitų vietų. O jau rašytojų – atsiziūri visiems metams.

Netgi skaitymo šišas kažkur prapuola. Grįžti su kalnu knygų, paniu-

ręs susistatai jas ant stalo ir galvoji, kad reiks pirkti dar ir naują lentyną. Ką padarysi – nusipirkai knygų, pirk ir lentyną, jeigu nebetelpa. Bet šiaip geriausiai būtų turėti kambarį biblioteką. Apie tokį aš visą laiką svajoju. Ir šita svajonė man atrodo prasminga. Man nereikia baseino, treniruoklių salės, kambario batams ar drabužiams – aš noriu turėti biblioteką.

Mažutę visatą, kuri vis plečiasi.

Pagrindinė gražiausios metų knygos premija – dailininkui Alfonsui Žviliui už knygos „Algimantas Julijonas Stankevičius-Stankus. Žaliasis sąsiuvinis“ apipavidalinimą.

2013 m. Patriotų premijų laimėtojai – Agnė Žagrakalytė (romanas „Eigulio duktė“), Andrius Tapinas (romanas „Vilko valanda“) ir grupė istorikų. Jiems krašto apsaugos viceministras Antanas Valys ir Lietuvos leidėjų asociacijos prezidentas Remigijus Jokubauskas vasario 20 d. Vilniaus knygų mugėje įteikė nugalėtojų apdovanojimus.

Jurgos Ivanauskaitės premijos laimėtoja – rašytoja Agnė Žagrakalytė. Premija įteikta už romaną „Eigulio duktė“.

Metų knygos konkurso laimėtojai. Suaugusiųjų knygos kategorija – Andriaus Tapino romanas „Vilko valanda“. Poezijos kategorija – Artūro Valionio poezijos knyga „Apytiksliai trys“. Vaikų knygos kategorija – Ingrida Vizbaraitė „Karžygiuko istorija“.

Kūrybiškiausios metų knygos nominacija (renka Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas) – Romualdo Granausko novelių romanas „Šventųjų gyvenimai“.

Patriotų ir Metų knygos konkurso laimėtojas Andrius Tapinas

„Vaizduotė – kaip stichinė nelaimė“

Aldona Žemaitytė kalbina rašytoją Renatą Šerelytę

Renatos Šerelytės knygų pasaulis kupinas įvairiųjų gyvųjų. Jame mirga marga keistų veikėjų: mėlynbarzdžių su partkomiškom kepėmis, vaikų tvirkintojų, apgailėtinų alkoholikų, pečenegiškų vėjo raitelių, nuopuolio palytėtų moteriškių, mažų žmogeliukų nežmogeliukų, gyvenančių krakatukų pievelėse... Visi jie juda, myli, nekenčia, pyksta, aikštijasi... Tai vyksta reto gyvastingumo ir paslapties gamtoje (o ir kosmose, jeigu to prireikia rašytojai), kuri stulbina netikėto grožio peizažais, švelniais spalvų potėpiais, jautriais sąlyčiais su charakteringai individualizuotais veikėjais ir su filosofinėm potekstėm, kurias rašytojai pašnabžda jos pačios patirtis ir, be abejo, pasiunčia šios žemės klajūnams didysis dovanų Valdo vas... Toks įspūdis, kad gerosios laimės būsimą rašytoją kadaise palytėjo savo vėsiom miglom spalvintu bučiniu.

Artėjant tradicinėms šių metų vasario Vilniaus knygų mugės dienoms, magą pašnekinti būtent šią žanrų įvairovę ir elegantišką jų miksavimu Dan-gaus apdovanotą rašytoją.

A. Ž. Su koku kūrybiniu kraičiu pasitinkate šią šventę, masinančią vilniečius ir kitų Lietuvos vietovių gyventojus, kasmet vis gausiau į ją plūstančius?

Renata Šerelytė. Kraitis šįmet yra toks – dvi knygos vaikams, „Sraige, nerūkyk“ ir „Kratatukai snieguose“, taip pat – romanas „Kokono baladės“. Tačiau tvirtinti, kad tai yra vienerių metų darbas, būtų neteisinga. „Sraigės“ eilėraščių parašymo datos jau neatsimenu, o romanas taip pat patyrė nemenkas transformacijas, kol tapo toks, koks yra.

Kažkada minėjote, kad Jūsų knygų skaitytojas yra vaikas savo širdyje... kaip Sent Egziuperi Mažasis princas. Bet tai turi būti išmintingas vaikas... Ar tarp suaugusiųjų sutikot daug išmintingų vaikų?

Ne, suaugusieji dažnai būna paiki. Netgi infantiliūs. Nerimti. O juk tai, kuo mus žavi vaikai, ir yra jų begalinis rimtumai. Mes nebemokame taip rimtai žvelgti į pasaulį, užtat vaikų rimtumas mums atrodo besas juokingas. Apie tai, beje, labai gražiai rašė G. K. Chestertonas savo „Esė“.

Skaitant Jūsų knygas, aiškėja, kad esate vaizduotės, tiksliau gal fantazijos stichijos traukoje. Vaizduotė – galinga jėga, ugdant (ir ugdantis) žmogaus dvasinį pasaulį. Kas padėjo ją lavinti – prigimtis ar gyvenimo sąlygos ir aplinkybės, mokykla, perskaitytos knygos?...

Taip, bet vaizduotė gali būti ir liguista. Todėl ja pasitikėti neverta. Ją reikia tramdyti. Todėl man dabar į pagalbą neretai ateina paprastas racionalumas. Kitaip su vaizduote nesusitvarkyčiau. Juk ji – kaip stichinė nelaimė.

Todėl žodis „lavinti“ vaizduotei kaip stichinei nelaimėi nelabai tinka. Lavinti galima gabumus, sugebėjimus, tai, ką turi, ką įgyti. O kas yra vaizduotė? Kas ji per medžiaga? Tamsioji ar šviesioji? O gal ne medžiaga, gal – energija, nuo kurios priklauso visatos tūris; ar ji plėsis, ar susitrauks.

Anksčiau maniau, kad galbūt mano vaikystė, gyvenimo peripetijos, kurios nebuvo labai linksmos, padėjo mano vaizduotei ir talentui formuotis, bet dabar tuo abejoju. Tada viskas buvo daugiau sąmoniniame lygmenyje: sapnų, vaizdų, metaforų pasaulyje. Tokia mieganti, sapnuojanti vaizduotė. Sapno kalba. Sapnų užrašai.

Bet kada nors reikia prabusti, paliudyti prabudimą. Imtis kitokios kalbos. Sutramdyti vaizduotę, o ne leisti jos nešamam – pasroviui, neužkliūnant už nieko. Bet argi žodis „tramdyti“ ne juokingas, jeigu vaizduotė išvaizduoja kaip energiją, kuri plečia visatą?.. Tai tas pats, jei skruzdėliukas bandytų tramdyti tigrą.

Knygos man visada buvo ir, manau, bus svarbios kaip dvasinės bendrystės atpažinimo ženklai. Visokių knygų perskaičiau – ir gerų, ir prastų, ir

negaliu teigti, kad tos prastosios nedavė naudingų pamokų. Bet knygos kaip dvasinės bendrystės atpažinimo ženklai – tokių yra nedaug. Jos man kaip draugai iš įvairių laikmečių ir amžių. Nuo Johno Miltono iki Axelio Munthes.

Poetizmai, su fantastika persipinantis humoras lydi kone kiekvieną Jūsų knygą. Kuri iš šių formų, gal tiksliau reiktų įvardinti kaip žanrus, Jums artimiausias, kai sumanote būsimos knygos siužetą? Kaip ilgai tenka mąstyti ne tik apie siužetą, bet ir apie veikėjų charakterius? Ar tai gimsta spontaniškai, susidūrus su koku nors ryškesniu gyvenimo reiškiniumi, ar yra kruopštaus apmąstymo ir netgi planavimo vyksmas?

Žanras – šiek tiek keistas žodis šių dienų literatūroje, kai, pasak klasiko, viskas leista. Tačiau galbūt būtent dėl to, kad viskas leista – parašė, paraliteratūra, literatūriniai paribiai, marginalijos – žanras vis labiau traukia savo aiškumu, grynumu, disciplina. Be to, kiekvienas žanras – iššūkis. Ne taip jau lengva jį realizuoti, kaip atrodo.

Todėl manyti, kad renkuosi žanrus, būtų per didelė prabanga. Galbūt žanrai renkasi mane...

Siužetas, charakteriai... Įdomiausias dalykas yra jų kitimas, tai, kaip jie „neklauso“ autoriaus. Kruopštaus planavimo vyksmas ir apmąstymo rezultatai šiuo atveju dažnai nueina šuniui ant uodegos. Ir dėl to nereikėtų graužtis. Tuo reikėtų džiaugtis, nes taip ir turi būti. Grožinis kūrinys – ne penkmečio planas. Įvykdyti jį laiku ir nei daugiau, nei mažiau pagaminant nėra joks privalumas, veikiau trūkumas.

Jūsų knygos labai kinematografiškos. Skaitydamas jas, viską – dangų ir žemę, saulę ir žvaigždes, gamtą, veikėjų aparatus, net veikiančiųjų dvasios judesius – matai lyg dideliame ekrane. Kaip pasiekiate tokio kūrinių kinematografiškumo, kurį įvertino režisierė Agnė Marcinkevičiūtė, šįmet pastačiusi filmą pagal Jūsų knygą „Veidas tamsoje“?

Taip atsitinka galbūt todėl, kad personažus visada stengiuosi rinktis iš realybės. Kas jie bebūtų – žmonės, gyvūnai, augalai... Kai prototipas gyvas, tada yra vilčių, kad ir personažas nebus medinis. Tam nereikia išrašyti viso realaus žmogaus charakterio, visos jo natūros – užtenka kelių ar net vieno bruožo, kuris yra to realaus žmogaus „esencija“, jo „kvapo koncentratas“.

Ir aš labai norėčiau, kad „filme“ būtų matyti ne tik kūno, bet ir žmogaus dvasios judesiai. Dabar filmuose skubraus, netgi nenormalaus judėjimo yra per daug. Gal tam, kad paslėptų dvasinį statiškumą. Juk būna – filme viskas aplink juda verda, poška trioška, kalba plepa – o nieko nevyksta.

Literatūroje irgi panašiai. Daug, kaip sakė V. Rubavičius, „celofaninio rašymo“. Traška tos pakuotės, sukeldamos daug triukšmo, bet viduje – mirtina tyła. Sąstingis. Niekas neprasisakverbia į vidų – jokia bakterija. Produktas kaip vartojimui skirta prekė atitinka visas Maisto ir veterinarijos tarnybos taisykles. Jau geriau jis būtų sugedęs.

Esate šiuo metu tarp iškiliausių ir kūrybiškiausių (kiekybės ir kokybės prasme) dabartinės lietuvių literatūros autorių. Ar nejučiate kolegų pavydo, kuris toks būdingas lietuvių charakteriui?

Ne. Juk jeigu esi talentingas, tai kokia prasmė pavydėti kitam ta-

lento – juk ir pats jį turi. O jeigu neturi, tada pavydėti tiesiog beprasmiška.

Puiku... Kiti rašytojai, apskritai menininkai skundžiasi, kad kolegoms dega pavydu. Matyt, esate didžiadvasė, nekreipianti dėmesio į tokias smulkmenas kaip pavydas, apkalbos, paskalos ir t.t.

Dar norėjau pasiteirauti apie išskirtinį judviejų tandemą su dailininke, nuolatine Jūsų knygų iliustratore Gražina Turčinskiene. Būdamas lygiavertės partnerės sukūrėte tobulą šrifto ir vaizdo kompoziciją. Kaip judviem tai pasisekė? Kur sėkmės paslaptis?

Jeigu gamtoje veikia gravitacijos dėsniai, kodėl jie neturėtų veikti ir kūrybiniame pasaulyje? Taigi daugelį kūrybinių susitikimų priskirčiau šiam dėsniui.

Gražina turi labai įdomų daiktų matymo kampaną. Ir moka tą savo matymą įkūnyti; kaip subtiliai jina transformuoja kokį paprastą ar net banalų daiktą, reikia tik pamatyti. Man labai patinka jos paveikslai, kuriuose gėlės, žvaigždės, fantastinės būtybės, supanašėjusios viena su kita, atrodo kaip kokių Vaizduotės sodų augalai...

Tie sodai ir buvo priežastis, kad įkalbėjau Gražiną imtis „Sraigės“. Tiesą pasakius, aš ir norėjau tokių sodų šioje knygoje – efemerišku, paslaptingu, su grybais ir visokiais keistais padarėliais, panašiais į gėles ir žolynus, surūdijusiais kibirais, pavirtusiais pasakų pilimis... norėjau tokio keisto, sapniško iliustravimo. Nevaikiško. Nes juk ir knyga – ar ji labai vaikiška? (Turiu omeny vaikiškos literatūros klišes). Man atrodo, kad reikėjo duoti Gražinai visišką laisvę, kad ji ne iliustruotų, kaip tas suprantama tiesiogiai, o būtų Vaizduotės sodo sodininkė su teptuku vietoj žirklių...

Bet duoti laisvę vaizduotei, ko gero, per didelė prabanga. Priežastys paprastos, racionalios – leidyba brangi, popierius ir dažai kainuoja. O ir laiko pritrūksta...

Ačiū už pasikalbėjimą ir sėkmės ne tik Knygų mugėje. Geros viešnagės knygų ir jų kūrėjų karaliuje.

Bernardinai.lt

Gražinos Turčinskienos iliustracija R.Šerelytės eilėraščiui „Varlių karalaitis“

Baigti rekonstruoti Užutrakio dvaro rūmai vilioja lankytojus

Algis Vaškevičius

Baigta daugiau kaip penkerius metus užtrūkusi Užutrakio dvaro rūmų Trakų rajone rekonstrukcija. Gelbėti šiuos nuostabaus grožio rūmus nuo sunykimo imtasi dar 1997 metais, o šių metų pradžioje beveik visi atnaujinimo darbai, kuriems apie 7,78 milijono litų skyrė Europos Sąjungos fondai, jau baigti. Planuojama, kad iki rudens bus atstatyta ir buvusi dvaro virtuvė, kur lankytojų lauks cukrainė.

Atkurti dvaro rūmai.

Pusiasalis tarp Galvės ir Skaisčio ežerų, vadinamas „Algirdo sala“, istoriniuose šaltiniuose minimas jau nuo XIV a. Bėgant amžiams, jis priklausė įvairiems savininkams, o XIX a. antroje pusėje jį įsigijo grafas Juozapas Tiškevičius (1835–1891). Po jo mirties dvarą paveldėjo jauniausias sūnus, taip pat Juozapas (1863–1867) su žmona, lenkų kunigaikštyte Jadvyga, kurie ir įkūrė čia Užutrakio dvaro sodybą.

Rūmai buvo išlaikomi iš ūkinės dalies, kurią sudarė karvidės, spirito gamykla, plytų fabrikas. Dvaro valdos siekė 800 hektarų, o 80 ha buvo skirta šeimos rezidencijai, didžiąją dalį šio ploto užėmė parkas. Pagal lenkų architekto Jozefo Husso projektą ant Galvės ežero kranto 1896–1902 metais buvo pastatyti rūmai, dekoruoti Liudviko XVI stiliumi. Rūmus papuošė terasa, iš kurios atsivėrė nuostabių vaizdai į tuomet buvusius Trakų pilies griuvėsius bei bažnyčią, kuriai statyti lėšas skyrė Vytautas Didysis. Norėdamas, kad bažnyčia būtų matoma iš dvaro, jo savininkas nurodė iškirsti salos medžius.

Rūmus supantį mišraus stiliaus parką sukūrė 1898 metais į Užutrakį pakviestas prancūzų kraštovaizdžio architektas ir botanikas Edouardas Francois Andre. Šis garsus architektas Lietuvoje yra suprojektavęs ir daugiau parkų šalia Palangos, Trakų Vokės, Lentvario dvarų sodybų.

Priešais rūmus buvo suprojektuoti taisyklingų formų parteriai su karpomų liepų alėjomis, ornamentiniais gėlynais, marmuro vazomis ir skulptūromis. Didįjį parterį papuošė romėnų deivių Dianos ir Floros bei nimfos Hamadriadės skulptūrų kopijos, o mažąjį – romėnų vyno dievo Bakcho skulptūra ir antikinio stiliaus biustai.

Kurdamas peizažinį parką, architektas meistriskai išnaudojo kontrastingą pusiasalio peizažą, dirbtinių uolų kompozicijomis pabrėždamas jo kalvas, o didingą Galvės ir Skaisčio spindesį papildydamas tvenkiniais. Iš viso jų parke buvo net dvidešimt, dabar jau yra išvalyti ir sutvarkyti keturi tvenkiniai.

Šiandien parke greta 38 Lietuvoje savaime augančių medžių ir krūmų rūšių tebeauga daugiau kaip pusšimtis įvežtinių. Dabar čia galima rasti apie 400 rūšių žolinių augalų, dalis jų įveisti parko autoriaus. Yra nemažai prieskoninių ir vaistinių augalų. Parko augmeniją subtiliai papildė iš naujo įveistos senovinių rožių veislės, užburiančios nepakartojamų formų ir nepamirštamą kvapo žiedais.

Senasis parkas ypatingas ir savo gyvūnija. Čia sutinkamos septynios šikšnosparnių rūšys, parko

jaukumą pamėgo voverės, o žiemą pasivaišinti rožių lapais net į parterius atklysta stirnos. Smulkių žinduolių įvairovė privilioja lapas, o ežerų pakrantėse nuolat lankosi ūdros. Daugybė mažųjų giesmininkų pripildo parką melodingais garsais, o tvenkiniuose besimaitinantys garniai ir upinės žuvėdros stebina laukinės gamtos artumu.

Šiandien į Užutrakį dažniausiai patenkama sausumos keliu, žiemą galima ateiti ir per ledą. Sausumos keliu grafo šeima nesinaudojo, nes jis buvo skirtas ūkio reikmėms ir pramintas „bulvių“ keliu. Į pusiasalį buvo keliamasi plaustu per Galvės ir Skaisčio ežerų sąsmauką, prie kurios pastatytame namelyje gyveno keltininkas. Nuo perkėlos rūmų link vedė „Kunigaikščių alėja“, gerai matoma iš altanos pavėsinės nuo vienos iš parko kalvų. O labiausiai į ežerą išsikišusioje pusiasalio dalyje, mažųjų tvenkinių apsuptyje besikeliančius per sąsiaurį laimindavo Mergelės Marijos su Kūdikiu skulptūra.

1915 metais, artėjant vokiečių kariuomenei, Juozapas Tiškevičius su šeima – žmona ir keturiais vaikais – pasitraukė į Sankt Peterburgą ir į Užutrakį jau niekada negrįžo. Po jo mirties 1917 m. Užutrakį iki Antrojo pasaulinio karo pradžios valdė jo vyriausias sūnus Andrius. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, dvaro sodyba buvo nacionalizuota, karo metu ją valdė vokiečių okupacinė valdžia.

Po karo čia veikė KGB aukštų pareigūnų sanatorija, vėliau – pionierių stovykla ir poilsio namai, valstybinė turizmo bazė. Tuo laikotarpiu dvaro sodyba ypatingai nukentėjo: buvo suardytas originalus rūmų planas, stipriai deformuotas, o vėliau apleistas parkas, kuriame iškilo kraštovaizdį darkančios bei su dvaro architektūra nederantys pastatai. Buvusias skulptūras pakeitė kitos, atitinkančios sovietinę dvasią.

Pradėjus dvaro rūmų atkūrimo darbus, jie vyko keliais etapais. Viena po kitos buvo tvarkomos rūmų salės, pamažu atgimė apleistas parkas, 2007–2008 metais buvo atkurtos ir kažkada jį puošusios skulptūros. 2009–2011 metais čia vyko intensyvūs darbai – atkurti didysis ir mažasis parteriai, sutvarkyta ežero krantinė, atgaivinti tvenkiniai, restauruotos buvusios arklidės.

Netrukus buvo baigti rekonstruoti rūmų pirmo aukšto salės, čia pradėti rengti koncertai, parodos, konferencijos. Garsas apie atgimusius Užutrakio dvaro rūmus greitai pasklido – pernai čia jau apsilankė apie 100 tūkstančių žmonių. Dabar baigta visa rūmų rekonstrukcija, juose eksponuojama paroda „Atrasti namai“.

Ši paroda vainikuoja bendrą lietuvių ir lenkų darbą atgaivinant šią rezidenciją, restauruojant rūmus bei juos supantį parką ir atkuriant istorinius interjerus. Paskutiniame darbų etape kiekvienai pirmo aukšto salei buvo grąžinta istorinė tapatybė, atkurta jų pirminė paskirtis, interjerai ir apstatymas. Valgomasis, gobelenų salė, buduaras, fumuaras, grafo ir mažasis kabinetai – visos šios nepakartojamai įspūdingos erdvės, kurios kadaise atliko tiek reprezentacines, tiek gyvenamąsias funkcijas, atkurtos Lenkijos muziejų paramos dėka.

Šiai ekspozicijai dalį savo kolekcijų penkeriems metams paskolino Vilanovo rūmų muziejus, Varšuvos nacionalinis muziejus, Krokuvos nacionalinis muziejus, Krokuvos miesto istorijos muziejus, Wojciecho Weisso muziejus Krokuvoje, Palenkės muziejus Balstogėje ir Lancuto pilies muziejus. Baldų komplektai, paveikslai, laikrodžiai ir taikomiosios dailės kūrinių kolekcijos iš šių muziejų suteikė galimybę sugrąžinti gyvenimą į namus, kurie ilgam buvo

prarasti, o dabar vėl yra atrasti.

Dvaro rūmų restauratoriai džiaugiasi, kad grafo kabinetui Prancūzijoje pavyko išsigyti dviejų šimtų metų senumo originalią sofą su šešiomis kėdėmis. Atkurtose salėse galima pamatyti ir vienintelį išlikusį indą – paaukuotą lėkštę su Tiškevičių šeimos herbu. Įdomu tai, kad rūmuose vaikai iki 12 metų valgė atskirose patalpose nuo suaugusiųjų.

Nepaisant to, jog gautieji eksponatai negali pasizymėti tokia stilistine vienove kaip buvę istoriniai originalai, geriausių Lenkijos muziejų kolekcijų pagrindu vis dėlto pavyko sukurti interjerus, kurie harmoningai ir kokybiškai įsilieja į rūmų erdves. Antrasis rūmų aukštas, kuriame buvo privatūs grafo šeimos apartamentai, dabar skirtas laikinoms parodoms. Šiuo metu čia galima apžiūrėti vieno iškiliausių lenkų tapytojo Wojciecho Weisso darbų parodą. Šis menininkas gyveno ir kūrė tuo pačiu metu, kai Užutrakio dvaras išgyveno savo gražiausio klestėjimo tarpinį.

Sutvarkyti ir dvaro rūšiai, kuriuose galima apžiūrėti parodą, primenančią rūmų istoriją bei čia vykusių archeologinių tyrinėjimus. Nuotraukose – Tiškevičių šeimos nariai, jų kasdienybė ir šventės, čia daug retų ir įdomių Užutrakio rūmų fotografijų.

Užutrakio dvaro pritaikymas turizmo reikmėms buvo apdovanotas piliečių simpatijų „Europos bure 2012“ – Lietuvos gyventojai jį išrinko naujiausiame ES struktūrinių fondų projektu. 2013 m. spalį Užutrakio dvaras paskelbtas geriausiai tvarkomu kultūros paveldo objektu. Valstybinė kultūros paveldo komisija įvertino nuosekliai, kryptingai ir metodiškai atskleidžiamas istorines ir estetiškes kultūros paveldo komplekso vertes, kultūros ir gamtos paveldo dermę. □

Algijo Vaškevičiaus nuotraukos

Naujas Vytauto Didžiojo universiteto garbės daktaras

Stanislovas Abromavičius

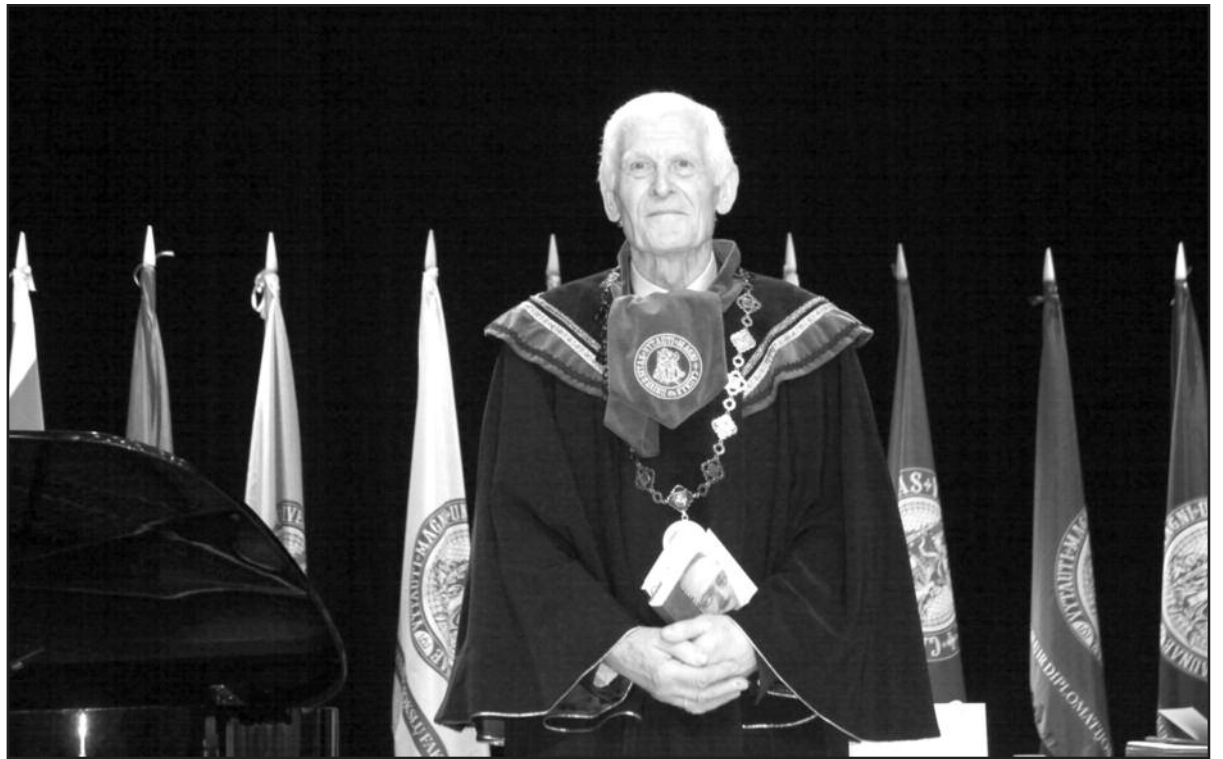
Vytauto Didžiojo universiteto gyvenime – didelis ir nekasdieninis įvykis. Iškilmingame Senato posėdyje kartu su 2013 metais disertacijas apsigynusių mokslininkų diplomų ir ženklų įteikimu pagerbtas žinomas kaunietis poetas, publicistas, redaktorius **Robertas Keturakis**. Jam už kūrybą, nuopelnus literatūrai, menui bei visuomenei suteiktas VDU Garbės daktaro vardas, įteiktos regaliai. Lietuvoje tai retas atvejis, kai už kūrybą taip aukštai pagerbiamas rašytojas. (Poetas Justinas Marcinkevičius (1930–2011) buvo išrinktas Lietuvos Mokslų akademijos akademiku, o 1994 m. VDU garbės daktaro regaliai buvo įteiktos poetui Bernardui Brazdžioniui).

Senato pirmininkas prof. Zigmantas Kiaupa išanginiame žodyje pasidžiaugė, kad įvykis simbolinis, jį lydi Lietuvos nepriklausomybės sukaktis, prieš 92 metus įsteigtas Kauno universitetas, jau po aštuonerių metų, tai yra išimtiniais 1930-aisiais, gavęs Vytauto Didžiojo vardą. VDU istorijoje yra slogus pusės amžiaus laikas, kai per okupacijas ne tik vardas, bet ir pati aukštoji mokykla buvo panaikinta. Šiandien šio universiteto bendruomenė džiaugiasi savo pasiekimais. Svarbiausi jų – lietuvių kalbos puoselėjimas, piliečių ugdymas, matomumas ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje.

Pristatydama naująjį universiteto Garbės daktarą, VDU lietuvių literatūros katedros vedėja dr. Dalia Kuizininė pasidžiaugė svariu Roberto Keturakio indėliu į Lietuvos kultūrą. R. Keturakis Vilniaus universitete baigė lietuvių kalbą ir literatūrą, 1967–1991 m. dirbo žurnalo „Nemunas“, o 1991–1997 m. – žurnalo „Santara“ redakcijoje, vėliau buvo laikraščio „Kauno žinios“ redaktorius. Nuo 1966 m. – Lietuvos rašytojų sąjungos narys. 1961 metais debiutavęs eilėraščių knyga „Saulėtekis kely“, 1988 m. tapo *Poezijos pavasario* laureatu. Šiandien yra išleidęs per 20 knygų (poezija, proza, eseistika); romanas „Kulka Dievo širdy“ 2001 m. Čikagos laikraščio „Lietuvių balsas“ konkurse laimėjo antrąją premiją. Be to, rašytojas yra Lietuvos Respublikos vyriausybės kultūros ir meno premijos laureatas, 2006 m. Kaišiadorių rajono savivaldybė jam skyrė Jono Aisčio literatūrinę premiją už poezijos knygas „Trys lėlės šventam Kazimierui“ bei „Ir niekad vėlai“. Robertas apdovanotas Kauno miesto savivaldybės *Gerumo plyta*, *Santaros* ženklu, o 2005 m. įteiktas Vyriausybės apdovanojimas – ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžius. Tačiau šiaandien Robertas atviras ir sako: „Premijos ir apdovanojimai mane gąsdina, nors džiugu, kad esi nepamirštas, žmonėms reikalingas... Man atrodo, kad kažkas suklaidina garbius žmones, ir jie prisirišo prie manęs tikėdami, kad esu tasai jų išrinktas. Bet ūmai viskas paaiškės, ir bijau, kad garbūs žmonės, rūsčiai pažvelgę, nususuks ir nutols.“

Skaitytojai gražiai sutiko pastarųjų metų Roberto knygas – eilėraščių rinkinį „Nuprausti mėnesienos“ ir poemą „Jotvingiai“. Literatūros kritikai jose pamatė autoriaus atgimimą.

Šiose iškilmėse VDU Senato sprendimas apie Garbės vardo suteikimą buvo perskaitytas lietuvių ir lotynų kalbomis. Tai suteikė iškilmėms didingu-

Robertas Keturakis – VDU garbės daktaras.

Zenono Baltrušio nuotr.

mo, buvo juntama, kad auditorijoje susispietę jaudinasi Roberto artimieji: žmona gydytoja Regina, sūnūs Šarūnas, Saulius, Ugnius su šeimomis, anūkai...

Šiame universitete, prof. Leono Gudaičio įkalbėtas, R. Keturakis leidyklos vyriausiuoju redaktoriumi dirba jau beveik du dešimtmečius. „Pirmosios dienos man buvo keistos, – kalbėjo Robertas, – kai teko prisiliesti prie garbingų žmonių darbų, iš kurių mokiausi ir... bijojau bent žodį išbraukti...“ Redaktoriaus pareigomis jo darbas neapsiriboja: jis skatina rašyti kitus, redaguoja, populiarina naujus autorius, turi nuojautą atrasti talentus, juos remia ir drąsina. Jo literatūrinė kūryba yra išskili, gerai žinoma, studentai ją bakalauriniams ir magistriniams darbams.

„Esu laimingas, – sakė rašytojas, – kad galiu bendrauti su jaunaisiais kūrėjais. Jie man patiki dalį savo švytinčio, viltingo, neretai paslaptinai tyro gyvenimo.“

Tačiau būtina pasakyti, kad ne tik jaunesni yra dalis jo gyvenimo prasmės. Robertas Keturakis, nepaprasto darbštumo kūrėjas, neatsisako be užmo-kesčio perskaityti, redaguoti tekstus, kurie, jo nuomone, yra prasmingi ir įamžina mūsų tautos istoriją. Jo gerumą teko patirti ir man: viena

iš tokių jo redaguotų knygų – „Du Aleksandro Zapkaus gyvenimai“, kurioje pasakojama apie JAV lietuvių dailininko Kęstučio Zapkaus giminės istoriją, tėvelį, žuvusį pokario kovose Kaišiadorių rajone. Šiomet jo pastangomis išeis pranykusių Kauno mariose kaimų istorija „Sugrįžimas į nuskendusį slėnį“.

Robertas iki šiol vengia kompiuterių, nenori būti pririštas prie mobiliojo telefono (net jo tarnybinis laidinis stovi ant kito stalo), nesureikšmina apdovanojimų, nors džiaugiasi, kai juos gauna bičiuliai, namiškių ir bendradarbių kartais vadinamas *debesų žmogumi*. Kasdien į darbą keliauja troleibusu, išlipęs Laisvės alėjos gale, pėsčiomis eina puskiometrį, žmonių kalbinamas ir pats juos kalbindamas. Nedideliame universiteto leidyklos kabinate, kuriame sėdi kartu su jaunąja redaktore Simona Grušaitė, neužsidaro durys – vis bičiuliai, vis draugai... Kiekvienam jis randa laiko, kiekvieną paguodžia, pagiria, kiekvienam pataria. Ir jaunąją kolegę Simoną prikalbino kurti pasakas.

Robertas Keturakis sako, kad gimė Pakaunėje, Jonučiuose, netoli Garliavos, vienas tarp seserų,

svarbiausi jo gyvenime buvo tėvai ir mokytojai. Jų troba buvo įprasta, dviejų galų, Mama ir Tėtis iš čia vedė pasaulin. Prie galinės trobos sienos kabėjo medinis kryžius, o pačioje kertėje – Jėzaus Švenčiausiosios Širdies paveikslas. Mama prieš ateitį, sakydama, kad vaikai niekad nebūs atiduoti tamsai. Tėveliai perspėjo, kad gal bus gyvenime rūsčių išbandymų, kai imsi abejoti net Dievo gailėstingumu, nusivilsit meile ir pasaulio stebuklais, tačiau viskas praeis...

Apie savo gyvenimą Robertas Keturakis yra taip pasakęs: „Netoli Kauno, tarp Digrių ir Garliavos, plyti žemė, kurioje slypi penkių (o gal dvylikos) mano genties kartų šaknys. Penkias kartas galiu apglėbti savo atmintimi, išžiūrėti į veidus, vartyti jų kalendorius, maldaknyges su vaško dėmėm puslapiuose ir sudžiūvusiu, trupancia net nuo alsavimo rūtos šakele. Iš ten mano veido bruožai, gestai (staugiai pokalbio metu ištiesti priekinė ranką galėjo Senelis ir Tėvas), eiseną, balsą, įtampos plečiamų akių žvilgsnis, visa mano gyvastis. Ten būtina nusigauti, atidėjus viską, sukūti ratus dobilienuomis, sustoti ten, kur baltavo vyšnynas, šuliny kilo šaltas ir skanus vanduo, rugiuos ūkaną braidė griežlė. Nusigauti bent valandėlei, kol dar girdžiu išėjusių balsus ir po *Via Baltica* dundančiu asfaltu matau kiemo takąžolę, o prie kluono, drėgnajį įduboj, auktakodį vėdryną. O Amžinybėn išėjo jau trys kartos, būrys vyrų ir moterų, spėjusių paglostyti mano galvą, su mano bruožais, gal ir mintimis. Tuo tarpu niekaip nespėjau pasakyti, kaip juos branginu, kodėl neužmirštu jų dainų, garsiai išstariamo vardo.“

Dr. Inga Stepukonienė monografijoje „Roberto Keturakio kūryba“ (2011 m.) pastebėjo, kad ją Poeto kūryboje žavi herojų „noras būti savimi, svajonė gyventi ir veikti kaip nepriklausomam ir nepakartojamam individui, kuris ne tik turi teisę, bet ir pareigą įtvirtinti savo nepakartojamumą... Jis – tipiškas kaimo vaikas: itin gausiai priskaidrinta laikų, miškų, gimtojo upelio Maišiaus alsavimo, sodo kvapų ir garsų, įvairiaspalvių gėlių ir įvairiarūšių žolynų vardų... Vienas ryškiausių vertybinių centrų – žemė... Asmenybės sielos audrojimas, slaptinčiausias vidinio pasaulio vibracijos, daugiatoniai jausmų sąskambiai...“

To Poetui linkime tolesnėje veikloje ir kūryboje.

*Tekėjo kelrodė žvaigždė. Ir buvo kažin kas
Iš vaiko žvilgsnio – toj šviesoj, tam gyly,
Kada įveikdama mintis sunkias
Ateina nuojauta graži ir tyli.*

*Čia viskas atvira ir aišku, ir kuklu,
Ir nedviprasmiška, ir neša Gerą Žinią.
Ir neieškokite prasmės arba ženklų –
Yra tik Jis ir Meilė begalinė.*

R. Keturakis „Tekėjo kelrodė žvaigždė“

Kultūros kronika

Vasario 21 – 22 d. Lietuvos nacionaliniame dramos teatre įvyko spektaklio „Barikados“ premjera. „Barikadų“ režisierius – latvis Valters Silis, kūrybinė komanda – Jānis Balodis ir dramaturgė Goda Dapšytė. Šiame spektaklyje „Barikadų“ kūrėjai tiria savo pačių patirtį ir požiūrį į vaikystėje išgyventus istorinius įvykius, mėgindami atsakyti į klausimus, kokia istorija yra naudingesnė tautų vystymuisi: idealizuota legenda ar nenušifuoti faktai ir kaip rasti vidurį tarp šių kraštutinumų. Režisierius ir dramaturgai kartu su bendraamžiais aktorais spektaklį kurė iš dalies remdamiesi dokumentinio kino kūrybos principais. Teatre dokumentinė medžiaga suteikia laisvę realybę padaryti žaismingesnę.

„Barikadų“ komanda kurė tam tikrą faktų biblioteką, per repeticijas iš jos rinkosi atskirus įvykius ir siekė jiems suteikti ne dokumentinio, o emocinio tikslumo. Siekdami atsakyti į išsikeltus klausimus, jaunieji spektaklio kūrėjai ieško savito požiūrio.

Vasario 21 d. Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre įvyko Onutės Narbutaitės operos „Kornetas“ poeto Rainerio Maria Rilke „Sakmės apie korneto Kristupo Rilke meilę ir mirtį“ pagrindu premjera. Spektaklį režisavo Gintaras Varnas, pastatymo muzikos vadovas Robertas Šervenikas, dirigentas Julius Geniušas, scenografė Medilė Šiaulytė, vaizdo projekcijų autorius Jurgis Sakalauskas, choreografė Elita Bukovska (Latvija). Režisierius G. Varnas teigia, kad ši labai poetiška opera vis dėl to yra apie jaunystę ir apie pirmą, nors ir lemtingą, jaunojo Korneto meilės patirtį. Savo ruožtu kompozitorė O. Narbutaitė sako, kad jos „Kornetas“ lie-

tuviškų operų panoramoje galbūt išsiskirs tuo, jog čia ne tik siužete kalbama „apie meilę“, bet pati meilė skamba muzikoje – įgarsinta maždaug 15 minučių trukmės meilės scena.

Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Vrublevskių bibliotekos kilnojamoji paroda „Kristijonas Donelaitis: metų ir raštų ratas“ pradėjo savo kelionę po Lietuvos bibliotekas. Vasario 20–23 d. ji eksponuota Vilniaus knygų mugėje. Parodoje „Kristijonas Donelaitis: metų ir raštų ratas“ pateikiama medžiaga apie lietuvių literatūros klasiko gyvenimą, kūrybą ir rašytinio palikimo sklaidą. Visa tai iliustruojama dokumentais, saugomais LMA Vrublevskių bibliotekoje, Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje bei kitose atminties institucijose. Dokumentus iš Prūsijos kultūros paveldo slaptosios archyvo Berlyne parodoje galima pamatyti pirmą kartą. Parodą lydi LMA Vrublevskių bibliotekos išleistas katalogas

„Kristijonas Donelaitis: metų ir raštų ratas“, kuriame autorių kolektyvas pristato K. Donelaičio gyvenimą, kūrybą, jos leidimus, kūrinių vertimus, tyrimus, rašytojo vaizdavimą literatūroje, dailėje, muzikoje, teatre ir kitus su jo asmenybe susijusius tyrimus.

Vasario 18 d. Lietuvos generalinio konsulato Kaliningrade diplomatai, Kaliningrado srities rašytojai bei muziejininkai Tolminkemyje pagerbė lietuvių grožinės literatūros pradininko, klasiko Kristijono Donelaičio atminimą. Renginio dalyviai padėjo gėlių, uždegė žvakutes ant poeto kapo ir surengė literatūrinę popietę Tolminkemyje, o vėliau renginį tęsė Kaliningrado miesto 4-ojoje bibliotekoje. Generalinis konsulas Vaclovas Stankevičius pristatė K. Donelaičio 300 metų jubiliejui skirtus darbus ir renginius, vykstančius tiek Lietuvoje, tiek Kaliningrado srityje. Vakaro bibliotekoje metu visuomenei taip pat buvo pristatyta kaliningradiečio kraštotyrininko Boriso Adamovo knyga „Kristijonas Donelaitis. Laikas. Žmonės. Atmintis“. Rusų kalba 500 egz. tiražu išleista knyga yra ilgai laukta ir labai reikalinga Kaliningrado srities gyventojams. Knygoje pristatomas K. Donelai-

čio gyvenimo ir kūrybos kelias, jo atminimo įamžinimas, šio krašto bei Karaliaučiaus „Albertinos“ universiteto istorijos fragmentai, iškilų poeto amžininkų portretai. Knygos leidyba buvo numatyta bendrame Lietuvos Respublikos ir Kaliningrado srities kultūros ministerijų pasirengimo K. Donelaičio jubiliejui priemonių plane. Autorius planuoja knygą pristatyti ir Lietuvoje.

Juozas Masilionis

Atkelta iš 2 psl.

Spaudos darbininkas

Su spauda Juozas Masilionis buvo susijęs tiesiogiai. Pelnydamas duoną, apie 20 metų darbavosi „Draugo“ laikraščio spaustuvėje ir redakcijoje. Kaip lituanistas buvo kviečiamas būti leidinių redaktoriumi. Didžiausias jo redaguotas leidinys – jau minėtas straipsnių rinkinys „Panevėžys“ (1963 m.). Kurį laiką talkino žurnalui „Pasaulio lietuvis“, bendradarbiavo „Mūsų vytyje“, „Švietimo gairėse“, „Lietuvių tautos praeityje“, „Laiškuose lietuviams“.

Kartu jis neužmetė Dievo duoto ir Panevėžio gimnazijos Meno kuopoje išugdyto talento gražiai ir įdomiai rašyti. Beje, to jis mokė ir savo auklėtinius, rengdamas Čikagos aukštesniosios mokyklos metraščius (jų parengė ne vieną dešimtį). Mokytojas rašė laikraščiams apie tai, kas buvo kasdien svarbu lietuvių visuomenei, – apie lietuviškojo švietimo rūpesčius, siuntė straipsnius „Draugui“ iš mokytojų studijų savaitių Dainavoje. Parašė Čikagos aukštesniosios mokyklos 25 metų istoriją „Lietuvybės švyturys“ (1975 m.), prisiminimus apie Panevėžio vyrų gimnaziją, darbą pabėgėlių gimnazijose Vokietijoje, straipsnių apie profesorius Vinčą Mykolaitį-Putiną, Juozą Balčikonį, jautriais ir išsamiais nekrologais pagerbdavo mirusius kolegas. Rašė apie Lietuvos krikšto jubiliejaus minėjimus, skelbė recenzijų, dalijosi kelionių išpuščiais. Visa tai kun. Kazimiero Juozo Ambraso, SJ atrinkta iš didžiulio tvarkingo Juozo Masilionio archyvo ir sudėta į knygą „Būk bitelė... Amerikos pedagogo Juozo Masilionio gyvenimo kelias, rašiniai ir veikla“ (išleista Vilniuje 2004 m.). Kas ją skaitys, tikrai ras peno ir protui, ir širdžiai.

Pedagogo mintys apie tautinę mokyklą

Paskutinis Juozo Masilionio parengtas didžiulis darbas – kartu su čikagiške pedagoge Stase Petersoniene sudarytas veikalas „Lietuviškasis švietimas Šiaurės Amerikoje“, 2000 m. išleistas Čikagos Pedagoginio lituanistikos instituto. Šis 755 puslapių leidinys – tai 50 metų (1949–1999) lituanistinių mokyklų veiklos apžvalga. Veikalo įvadas parašytas ir JAV lituanistinių mokyklų istorija parengta Juozo Masilionio, o Kanados – Stasės Petersonienės.

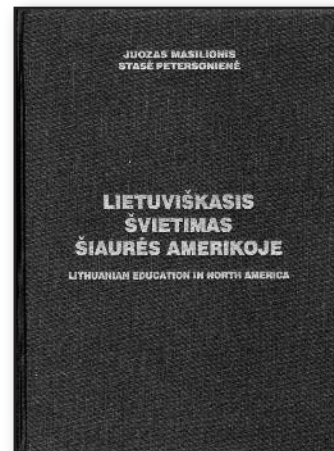
Pabaigoje tiktų priminti iškiliojo pedagogo ir kitų išeivijos mokytojų *credo*, pasakytą šio veikalo pratarmėje: „Ir toli gyvendami nuo Lietuvos, jai dirbome.“

Viename šios knygos straipsnių „Iševio mokytojo kelias“ visuomenės veikėjas Bronius Nainys rašo: „J. Masilionis dirbo Lietuvai ir lie-

tuvybei, kurios išlaikymas ir dabar svarbus. Tik gaila, kad tauta ir tautiškas dabar Lietuvoje nebemadingi. [...] Ne ta kryptimi švietimą vairuoja ir Lietuvos valdžia, net ir pačios viršūnės. J. Masilionis apgailėstavo, kad Lietuvos jaunimui buvo

padaryta žala, jis nusiminė, kai iš švietimo ministro pareigų buvo pašalintas Z. Zinkevičius. Buvo nutraukta jo pradėta tautinio ugdymo mintis.“

Juozas Masilionis prisimintas ir pagerbtas 2005 m. Čikagoje išleista lituanistės, Pedagoginio li-

Prie J. Lindės-Dobilo kapo Panevėžyje 1989 m.

tuanistikos instituto dėstytojos Kristinos Lapienytės-Bareikienės knyga „Juozo Masilionio gyvenimas ir veikla“. Ši knyga parengta dar iš Vilniaus pedagoginiame universitete 2002 m. apginto magistro darbo ir vėlesnių lituanisto archyvų tyrimo. Po išsamios Juozo Masilionio darbų ir veiklos apžvalgos didelėje 371 puslapių knygoje pateikta prisiminimų, pluoštas straipsnių pedagogikos ir visuomenės temomis, 14 kalbų, 11 laiškų ir bibliografija. Čia 650 pozicijų sąrašas yra 16 literatūros ir kalbos vadovėlių, 14 recenzijų, 9 parengti ir redaguoti leidiniai.

Už pedagoginę ir visuomeninę veiklą Juozas Masilionis buvo apdovanotas JAV Lietuvių Bendruomenės ir įvairių organizacijų padėkos raštais. Paskutinis įvertinimas – prelatas dr. Juozo Prunskio Vyresniųjų lietuvių fondo 2000 m. premija „išskirtinai pasireiškusiam krikščioniškos lietuviybės išlaikymo darbuose auklėjant lietuvišką jaunimą išeivijoje“.

Dabar jau iš amžinybės ir iš knygų viršelių darbštus pedagogas idealistas žvelgia į mus ir klausia, ar tie tūkstančiai Čikagoje jo mokytojų jaunuolių, dabar jau gal ir pensininkų, laikosi jo skelbtų principų ir idealų („tautybė yra didžiausias turtas, kurį žmogus paveldi iš tėvų“) ir perduoda juos savo vaikams ir vaikaitams. □